

שופכן לחצר כדי שיצאו לרשות הרבים, וכי נפקי המים מתקיימא מחשבתו, וגזרו חכמים שמא יבוא להתיר לזרוק חפץ לרשות הרבים, [גאון יעקב בהבנת רש"י].

ולפיכך: **אי עביד עוקה** — שמחזקת סאתים שופכין שלו — שרי.

אי לא עביד עוקה, אסור.

רבי זירא אמר: כיון ששיעור שופכין של אדם ביום אחד הוא סאתים, הרי בחצר רחבה **ארבע אמות תיימי** [נבלעים] מים כשיעור זה ואינם נעשים רפש וטיט, ואם יוצאין לחוץ לא נתקיימה מחשבתו.

פחות מארבע אמות לא תיימי מים בשיעור כזה.

וכדי שלא יעלו רפש וטיט, רוצה הוא שיצאו לחוץ ונתקיימה מחשבתו כשיצאו, ולפיכך אסור. דגזרינן, שמא יזרוק חפץ לכתחילה מרשות היחיד לרשות הרבים.

מאי בינייהו בין רבה לרבי זירא?

אמר אביי: חצר **אריץ וקטין** [ארוכה יותר מארבע אמות, וצרה מרוחב ארבע אמות] ששטחה אינו עולה על שש עשרה אמה מרובעות [כשטחה של חצר ארבע על ארבע אמות], **איכא בינייהו:**

לרבה, דסבר בעינן חצר שתהא חשובה וראויה לזילוף, הכא כיון שאין ברחבה ארבע אמות אין משתמשין בה תשמיש של כבוד ואינו רוצה בזילוף, ואי לא עביד עוקה, אסור.

אבל לרבי זירא, דסבר בעינן חצר הראויה

שתי דיוטאות [עליות] העומדות זו כנגד זו — וחצר פחותה מארבע אמות ביניהן, ששם שופכין הן את מי השופכין — **ומקצתן** [בני אחת העליות] **עשו עוקה** בחצר סמוך לעלייתם, **ומקצתן לא עשו עוקה:**

את שעשו עוקה — מותרין לשפוך בחצר.

את שלא עשו עוקה — אסורין, ובגמרא מפרש לה.

גמרא:

שנינו במשנה: חצר שהיא פחותה מארבע אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת:

ומשמע, הא אם היתה החצר ארבע על ארבע אמות, שופכין לתוכה מים בשבת.

והוינן בה: **מאי טעמא?**

אמר רבה: מפני שאדם עשוי להסתפק לצרכיו **סאתים מים בכל יום**, וכמות זו עשוי אדם לשפוך לחצר לאחר שעשה בהם צרכיו.

ולפיכך: **בארבע אמות** רוחב של חצר, אין כוונתו של האדם שיצאו המים מחוץ לחצירו, אלא אדרבה **אדם רוצה לזלפן** [להרביץ עפר החצר במים] כדי שלא יעלה אבק, [דמתניתין מיירי בימות החמה, כדאיתא לקמן]. וכיון שכך, אי נמי שפוך להו נפקי מים מחוץ לחצר לרשות הרבים, לא מתקיימא מחשבתו, ומותר.

ב-פ9 אבל כשהחצר **פחות מארבע** על ארבע אמות, שקטנה היא ואינה ראויה לתשמיש של כבוד [ריטב"א], אין אדם רוצה לזלפה, אלא אדם רוצה **לשופכן** לחוץ, ועל דעת כן

שופכין לתוכה מים בשבת, והיינו דבעי ריבוע.

ובשלמא לרבה נחא.

אלא לרבי זירא, קשיא!

אמר לך רבי זירא: הא מני הך ברייתא — רבנן היא.

ורישא דמתניתין דידן, רבי אליעזר בן יעקב — דסיפא — היא.

כלומר: פליגי רבי אליעזר בן יעקב וחכמים בסיפא דמתניתין, אם מותר לשפוך מים לתוך ביב קמור ברשות הרבים, דלרבי אליעזר בן יעקב מותר, ולרבנן אסור.

ויסוד פלוגתתם: רבי אליעזר בן יעקב סבירא ליה כסברת רבי זירא, דשרינן לשפוך בחצר גדולה היכא שראויים המים ליבלע בלא לצאת לחוץ. ולהכי מותר לשפוך בביב שיש בו שיעור שייבלעו בו המים.

אבל רבנן לא סבירא להו הך סברא, והא דשרינן בחצר שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות, היינו דוקא משום שהיא ראויה לזילוף וכסברת רבה, והא לא שייכא אלא בחצר, אבל כששופכן לביב הרי גלי דעתיה שאינו רוצה בזילוף, ולפיכך אסור.⁽⁶¹⁾

שייבלעו בה סאתים מים, סגי אף באריך וקטין, כיון ששטחה כחצר של ארבע על ארבע אמות.

ומקשינן: תנן במשנתנו: חצר ואכסדרה מצטרפין לארבע אמות [לעשותן כחצר שיש בה ארבע אמות] שהיא פטורה מן העוקה.

וקא סלקא דעתין "שהאכסדרה הוא מן הצד האחד, והשלים החצר למידת שני אמות על שמונה אמות וכיוצא בו" [ריטב"א, וראה רש"י].

וכיון שכן, תיקשי: בשלמא לרבי זירא, שאפילו חצר ארוכה וצרה פטורה מן העוקה כל שיש בה שטח של ארבע אמות על ארבע אמות, נחא.

אלא לרבה, דבעי ארבע על ארבע אמות בריבוע, קשיא!

תרגמה [פירשה] רבי זירא למתניתין, אליבא דרבה בר פלוגתיה, דמיירי באכסדרה מהלכת על פני כל החצר כולה, והאכסדרה משלמת לריבוע של ארבע אמות על ארבע אמות [ריטב"א].

תא שמע מברייתא לסיועי לרבה: חצר שאין בה "ארבע אמות על ארבע אמות", אין

ובתוספות יום טוב. וראה רבינו יהונתן שביאר מאי "וכן"

61. נתבאר על פי רש"י וריטב"א כאן, וריטב"א במשנה. ואמנם רש"י במשנה כתב טעם אחר בהא דאסרו חכמים לשפוך לביב, ואף שראויין המים ליבלע, והדברים צריכין תלמוד. ובגאון יעקב האריך בזה, והסיק שם: דהא

דאמרינן דרבי אליעזר בן יעקב וחכמים פליגי בסברות רבה ורבי זירא, היינו לדעת רבי זירא. אבל רבה לא סבירא ליה הכי, ומפרש פלוגתייהו באופן אחר.

והוא, דביב עדיף מחצר, ואף על גב דבבצר לא שרי היכא דיש בו שיעור דתיימי מיא לסברת רבה, היינו משום דבבצר אי לאו דרוצה בזילוף חייש לקלקול חצירו, ולא נחא ליה שייבלעו

ומפרשינן: **ומאי דחקה דרבי זירא לומר** דמתניתין סבירא ליה דאף בחצר שאין בה ארבע אמות בריבוע מותר לשפוך בלי עוקה, ולדחוק מתוך כך ולאוקמה לרישא דמתניתין **כרבי אליעזר בן יעקב?**

לימא דמתניתין סבירא ליה דבעי ארבע אמות בריבוע, ואתיא שפיר כחכמים? (62)

אמר ומפרש לה רבא: לישנא דמתניתין קשיתיה לרבי זירא, ודחקתו!

כי מאי איריא דתני: חצר שהיא "פחותה" מארבע אמות, דמשמע "שנחסר" שיעורה משיעור ארבע אמות על ארבע אמות,

ליתני: חצר "שאיין בה" ארבע אמות (על ארבע אמות מחקו הגר"א, וראה רש"י) דמשמע "שאיין בה" ריבוע של ארבע על ארבע אמות, ואריך וקטין לא מהני!

אלא לאו, שמע מינה, דאף אריך וקטין מהני. ומתניתין דרבי אליעזר בן יעקב היא.

ומסקינן: **שמע מינה!**

ומקשינן לרבי זירא, דמוקי לרישא דמתניתין כרבי אליעזר בן יעקב:

והא מרסיפא דמתניתין — גבי ביב — **רבי אליעזר בן יעקב** היא. משמע, דרישא לאו **רבי אליעזר בן יעקב** היא! (63)

ומשנינן: **כולה** מתניתין **רבי אליעזר בן יעקב** היא!

הסורי מיהסרא, והכי קתני:

חצר שהיא "פחותה" מארבע אמות, אין שופכין לתוכה מים בשבת.

הא אם יש בה כשיעור ארבע אמות על ארבע אמות, ואף שאינן בריבוע, שופכין לתוכה מים בשבת, כיון שהמים נבלעין בה!

שרבי אליעזר בן יעקב אומר: **ביב** הקמור ארבע אמות ברשות הרבים, שופכין לתוכו מים בשבת!

שנינו במשנה: **רבי אליעזר בן יעקב** אומר:

כך יאמרו: מה לי צינור, מה לי לשפוך בהדיא לרשות הרבים, ראה שם. וראה מה שהאריך התוספות יום — טוב בדברי חכמים.

62. ביאר הריטב"א: קשיא ליה, משום דאי מוקמת לה כרבי אליעזר בן יעקב, צריך לדחוק דחסורי מחסרא מתניתין, כדלקמן.

63. נראה לפרש: מדקתני בסיפא "רבי אליעזר בן יעקב אומר: ביב וכו'", משמע, דרישא לאו דברי רבי אליעזר בן יעקב הן.

המים, ונלפיכך בחצר שאין בה ארבע אמות בריבוע, כיון דבזילוף לא ניחא ליה, חושש הוא לקלקל חצירו ומתקיימת מחשבתו כשיצאו המים, ואסור].

אבל בכיב, כיון דראויין המים ליבלע, ניחא ליה בזה, והיינו טעמא דשרי רבי אליעזר בן יעקב, לשפוך לביב.

וחכמים סבירא להו: בכיב אסור מטעמא שכתב רש"י במשנה [והשלימה בגמרא], שכיון ששופך הוא בתוך הביב, יוצאין הן להדיא ובכח לרשות הרבים, וחושבין הרואין ששפכן סמוך לרשות הרבים, ורוצה שיצאו לחוץ [יאמרו: "צינורו של פלוני מקלח מים בשבת"], ומתוך

אמר רבא: בימות הגשמים שדהו מלוכלכת ברפש וטיט, **אדם רוצה** לא איכפת ליה **שיבלעו מים במקומן**, ולא יצאו לרשות הרבים. וכיון שלא נתקיימה ביציאת המים לרשות הרבים — מחשבתו, שהרי לא נתכוין לה, מותר.

אמר מתמה ליה **אביי:** והרי אף **שופכין** הנשפכין לביב **דאדם רוצה שיבלעו** במקומן, שהרי לא איכפת ליה שם ברפט וטיט, ומכל מקום **קתני** במתניתין לדעת חכמים, **שלא ישפוך לביב**.

הרי חזינן, דאפילו הכי אסור! (65)

אמר ליה רבא: (66)

התם כלומר: בחצר בימות הגשמים — **למאי ניהוש לה?**

אי משום קלקול חצירו שמכח זה רוצה שיצאו — **הא בימות הגשמים מיקלקלא וקיימא**, ולא איכפת ליה.

ואי משום גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת, וכי הא דאסרי חכמים בכיב — **סתם צנורות בימות הגשמים מקלחים הם**, ולפיכך שרי, אבל בכיב, שייך שפיר הך גזירה, ולפיכך אסור.

אמר רב נחמן: הא דאמרינן כברייא דבימות הגשמים שופך ושונה, לאו למימרא דלא בעי עוקה, אלא הכי קאמרינן:

ביב הקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכים לתוכו מים בשבת. וחכמים אומרים: אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב, אבל שופך הוא לגג והמים יורדין לביב:

ומפרשינן: **מתניתין** — דשרו חכמים לשפוך על הגג, ונשפך מן הגג לביב החקוק בגג, ומשם לרשות הרבים — **דלא כהנניה!**

דתניא: **הנניה אומר:** חצר מותר לשפוך לה, ואף שנופל ממנה לביב, ומשם לרשות הרבים.

אבל בגג, **אפילו היה אורך הגג מאה אמה לא ישפוך, לפי שאין הגג** — שהוא חלק — **עשוי לבלוע** כמו חצר, **אלא לקלח**, ונופל בכח לרשות הרבים, ויאמרו ששופך סמוך לרשות הרבים כדי שיצאו.

ויבואו לומר: מה לי צינור, מה לי לשפוך בהדיא לרשות הרבים.

תנא: **במה דברים אמורים** — שאסור לשפוך לחצר קטנה, כל שאין בה עוקה — **בימות החמה** שאין אדם רוצה ללכלך שדהו ברפש וטיט, וניחא ליה שיזובו המים להלאה מחצירו אל רשות הרבים.

אבל בימות הגשמים, שופך בחצר, ושונה לשפוך, ואינו נמנע! (64)

ומפרשינן: **מאי טעמא?**

64. על פי רש"י כאן, והיא מסקנת הגמרא לקמן. אבל רב נחמן מפרש לברייתא — לקמן — באופן אחר.

66. ביאר בגאון יעקב: שעיקר תירוצו של רבא,

65. וביאר בגאון יעקב: אביי לא הוה סבר

בימות הגשמים: עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים, עוקה שאינו מחזיק אלא סאה נותנין לו לשפוך שם סאה.

בימות החמה: עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים, מחזיק סאה, אין נותנין לו כל עיקר!

כלומר: אין חילוק בין ימות החמה לימות הגשמים, אלא, שבימות החמה אם העוקה מחזקת סאה אין אומרים שישפוך סאה, וישנה, וישפוך סאה אלא אסור לשפוך כלל. ובימות הגשמים מקילינן לשפוך סאה ולשנות ולשפוך סאה.

וזהו שאמרו בברייתא: שופך כדי מדת העוקה, ושונה. (67)

ותמהינן: **בימות החמה נמי**, היכא דהעוקה מחזיק סאה — **ניתב ליה** [ניתן לו], סאה?!

ומשנינן: **גזירה**, דילמא אתי ליתן ליה סאתים, כשעור כל שופכין שלו.

ומקשינן: **אי הכי בימות הגשמים נמי ליגזור?**

ומשנינן: **התם** [בימות הגשמים] באמת לא היה לנו לאסור לשפוך לשם אפילו סאתיים, **דמאי ניהוש לה?**

אי משום שרוצה הוא שיצאו לחוץ **משום קילקול** חצירו, ויבואו להתיר אף לשפוך בהדיא לרשות הרבים — **הא מיקלקלא וקיימא** מחמת הגשמים.

ואי משום **גזירה** שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת, הרי בימות הגשמים סתם צנורות מקלחין הן. וכיון שכן, אף דמכל מקום אסרינן לשפוך סאתים, לא גזרינן שלא לשפוך בעוקה מחזקת סאה, שמא ישפוך סאתים.

אמר אבוי: הלכך — דאנת גופיה מודית דליכא למיחש למידי — מותר באמת לשפוך בימות הגשמים **אפילו כור ואפילו כוריים**, ואפילו בלא עוקה כלל.

שנינו במשנה: **וכן שתי דיוטאות** זו כנגד זו, מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה, את שעשו עוקה מותרין, את שלא עשו עוקה אסורין:

אמר רבא: לא תימא דמיירי מתניתין שלא עירבו את החצר המשותפת לבני שתי הדיוטאות, וטעם האיסור הוא משום דילמא יוציאו אותם שלא עשו עוקה מבייתם לחצר, [וכדמפרשינן במסקנת הגמרא, ושם יתבאר יותר].

אלא מתניתין מיירי **אפילו עירבו** את החצר, ואפילו הכי אסורין.

אמר תמה עלה **אבוי:** אי בעירבו — **מאי טעמא** ליתסר?!

אילימא משום **נפישא דמיא** [שרבים המים] לבני שתי הדיוטאות יותר מסאתיים שמחזקת העוקה, ולפיכך אסור.

הא ליכא למימר.

67. כן היא שיטת רש"י, ראה בריטב"א. וראה שם, שתמה על פירוש זה.

לומר: טעמייהו דרבנן בכיב, משום שמא יאמרו "צינורו של פלוני מקלח מים בשבת", וראה רש"י וריטב"א.